

Hallinnon tutkimuksesta silloin ja nyt - pari näkökohtaa kahdenkymmenen vuoden kokemuksen valossa

"Hallinnon Tutkimuksen Seuran perustava kokous pidettiin Tampereen yliopistolla 8.5.1981. Seura perustettiin tieteelliseksi yhdistykseksi, jonka keskeisenä tehtävänä on edistää hallinnon tutkimusta Suomessa sekä osallistua kansainväliseen yhteistoimintaan. Seura on tarkoitettu kaikille hallinnon tutkimuksesta kiinnostuneille siitä riippumatta, mitä tieteenalaa, hallinnon alaa, -tasoa tai organisaatiota he edustavat. Puolessa vuodessa seuraan liittyi lähes 150 henkilöä."

Lainaus on Hallinnon Tutkimus -vuosikirjan, sittemmin aikakauslehden, ensimmäisen numeron pääkirjoituksesta, jossa kuvailin seuran syntytaustoja ja tavoitteita. Vuosikirjan ensimmäinen numero toteutti monitieteisyyden toiminta-ajatusta sikäli, että kirjoittajina oli monen tieteenalan edustajia. Kun tarkastelin lehden sisältöä kahden vuosikymmenen osalta, saatoin todeta, että ainakin tässä suhteessa seura ja sen julkaisu ovat saavuttaneet tavoitteensa. Samaa osoittaa lehden tämä numero. Kun jäsenmääräkin on jo noussut yli 500:aan, lienee lupa olla kohtuullisen tyytyväinen tapahtuneeseen kehitykseen.

Mutta millaista hallinnon tutkimus oli silloin ja millaista se on nyt? Mitä tieteen funktioita se edistää? Mikä on sen rooli suhteessa yhteiskunnan hallintoon ja mitä erilaisimpien yksityisten ja julkisten organisaatioiden hallintoon. Vastaaminen näihin kysymyksiin ei ole helppoa. Aiheista saisi luultavasti mielenkiintoisikiäkin tutkielmia. Itse haluaisin nostaa pohdittavaksi vain pari teesiä ja alustavaa ajatusta.

Kaksi vuosikymmentä sitten meitä hallinnon tutkijoita oli maassamme ehkä parikymmentä. Useimmat askartelivat omilla tutkimusaloillaan. Oli kiintoisaa oppia uusia asioita toisten töistä. Suhteemme hallinnon päätöksentekijöihin oli moninainen. Olennaista käsitykseni mukaan oli, että emme olleet "servants of power" -ajattelutavan omaksuneita. Ehkä vain harvat olivat omaksuneet New Public Administration -liikkeen ajatuksia, joiden mukaan tieteellä oli ensisijaisesti olla kriittinen perusasenne tutkimuskohteeseensa. Silti useimmat tuntuivat tekevän aitoa perustutkimusta, jonka sisäänrakennettuihin ajattelumalleihin ei sisällynyt muu kuin tieteellinen ansainta.

New Public Management tunkeutui maailmaamme 1980-luvun lopulla. Aikoihin se ei ole enää ollut "new". Silti se hallitsee suurta osaa tutkimus-alueettamme koskevaa ajattelua. Kun 1990-luku nosti hallitsevaksi yhtäältä evaluaatiotutkimuksen ja kun organisaatiotutkimuksessa ajattelun taustahahmona yhteiskunta vaihtui yritykseksi ja kun tiedemaailmamme yleisesti amerikkalaistui, tapahtui tutkimuksen suuntautumisessa uskoakseni jonkinlainen periaatteellinen muutos. Reippaasti yksinkertaistaen ehdotan pohdittavaksi, missä määrin suurta osaa tieteellisestä tutkimuksestamme hallitsee

aikaisempaa olennaisesti suuremmissa määrin rahanansaintamotiivi.

En usko, että oletamani muutos johtuu tutkijoiden mielenlaadun muutoksista. Managerialistinen kehitys julkisessa hallinnossa, kansainvälistyminen sekä yliopistolaitoksen rahoituskehityksen muutos sekä johtavat että pakottavat yliopistoja ja niiden laitoksia aikaisempaa olennaisesti suuremmissa määrin rahanhankintaan. Joskus kuitenkin joutuu pohtimaan, onko hallintoa koskeva tutkimus yhä enemmän ajopuun lailla siirtynyt kohti sellaista sosiaaliteknologiaa, josta jo 1970-luvun alun uuden julkishallinnon liike aikansa hallinnon tutkimusta kritisoi.

Tieteenalojemme tekninen pätevyys on parissakymmenessä vuodessa edistynyt huomattavasti. Sen havaitsee jokainen, joka viitsii käydä läpi vaikkapa selaillessi lehtemme sivuja menneiltä vuosikymmeniltä. Tutkijoiden taso on hyvä ja kansainvälisesti hyvinkin vertailukelpoinen.

Mutta mitä kaipaan erityisesti Hallinnon Tutkimukselta, aikakauslehdeltämme? Kaipaan kirjoituksia, joissa kyseenalaistetaan hallintojemme trendejä ja käytäntöjä. Kaipaan kannanottoja poliittis-hallinnollisiin ratkaisuihin. Toivoisin näkeväni kritiikkiä hallintopoliittisiin ohjelmiin. Haluan todellisia kirja-arvosteluja mitäänsanomattomien kirjaesittelyjen sijaan. Ja vielä kaipaan alamme kansainvälistymistä siten, että mukaan tulisi myös se maailma, joka on vauraan pohjoisen ulkopuolella.

Juha Vartola